

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНА ПРИРОДИ

УДК [631.4:631.6:349.41] (477)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.24.1.22>

Наталя ГАВРИШ, Степан ПОЗНЯК

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ҐРУНТІВ В УКРАЇНІ

У статті висвітлено основні питання правового забезпечення меліорації ґрунтів в Україні, узагальнено різноманітні види меліорацій, якими володіє меліоративна практика. Охарактеризовано генетичну природу ґрунтів меліоративного фонду, їхнього екологічного стану, означено перспективи розвитку основних видів меліорації. Розглянуто важливість науково-обґрунтованого вибору та реалізації комплексу меліоративних прийомів. Приводиться нормативно-методичне, законодавчо-правове забезпечення розвитку меліорацій в Україні.

Ключові слова: ґрунти, меліорація, охорона ґрунтів, правове забезпечення.

Постановка науково-практичної проблеми. Меліорація – потужний чинник впливу на ґрунт і ґрунтовий покрив, яка змінює спрямованість, періодичність і швидкість ґрунтових процесів і режимів, призводить до поетапного перетворення ґрунтів. Еволюція ґрунтів під впливом різних видів меліорацій характеризується різним ступенем зміни хімічних, фізико-хімічних та агрофізичних властивостей, а у разі комплексного застосування різних видів меліорації, високої культури землеробства набувають позитивної спрямованості, поліпшення властивостей ґрунтів.

У разі порушення комплексного проведення меліоративних впливів і агротехнічних заходів з вирощування сільськогосподарських культур, низького ресурсного забезпечення, в ґрунті може сформуватися від’ємний баланс органічних речовин і дисбаланс макро- і мікроелементів

Актуальність і новизна дослідження. Необхідність застосування комплексних меліорацій обумовлена змінами соціально-економічних умов та природного середовища, виникненням серйозних екологічних проблем, усвідомлення обмеженості природних ресурсів, потребою в запобіганні деградації природних (ґрунтових) ресурсів, реалізації концепції переходу України до моделі сталого розвитку та дотримання вимог законодавчих актів щодо раціонального природокористування.

Загальна еволюційна спрямованість перебігу ґрунтових процесів на меліорованих землях може визначатися декількома варіантами її перспективного розвитку, а саме: оптимізацією родючості ґрунтів на основі їх розширеного відтворення, обмеженням або відверненням деградаційних процесів, збалансованим відтворенням родючості ґрунтів, посилен-

ням деградаційних процесів і зниженням родючості ґрунтів, особливо за умов різкого спаду ресурсних вкладень у забезпеченні меліоративного землеробства. [3]

Основним об’єктом впливу на довкілля є ґрунт як основна складова біосфери ландшафтів в цілому, основний засіб і предмет праці у сільськогосподарському виробництві.

Аналіз публікацій за темою досліджень. Частка ґрунтового покриву, що вимагає меліоративних втручань складає в загальній структурі земельних угідь в Україні, біля 40%. У контексті ринкових земельних відносин сталого соціального розвитку та глобальних змін клімату, меліорація ґрунтів на сучасному етапі та у найближчому майбутньому повинна вийти на якісно новий сучасний рівень. Одним із основних чинників цього процесу є систематизація різноманітних меліоративних заходів і структуризація широкого спектру ґрунтових різновидів, передусім, антропогенно трансформованих. [2]

Іншим визначальним чинником зміни цільового призначення меліоративних впливів на ґрунт є перехід до екологічного імперативу в агросфері. Цей напрям є стратегічною метою меліорації в досяжному майбутньому, що має важливе значення для України, як провідної аграрної держави світу. Екологізація меліорації передбачає мінімізацію і навіть повне усунення будь-яких ризиків негативних впливів на ґрунт, його родючість і функціонування, а також максимальне використання ґрунтово-агрокліматичних ресурсів на основі пізнання природних механізмів саморегулювання і самоорганізації ґрунтових систем.

Меліорація дозволяє істотно знизити ризики втрат врожаю в результаті несприятливих і екстремальних природно-кліматичних умов,

підвищити родючість ґрунтів, покращити екологічну ситуацію, гарантувати продовольчу безпеку держави. Зважаючи на високу соціальну значимість меліорацій, особливо з огляду на глобальні кліматичні зміни та необхідність переходу на цивілізовані земельно-ринкові відносини, врахування світового та європейського досвіду, подальший розвиток меліорацій вимагає удосконалення існуючого та розроблення нових організаційно-правових та фінансових передумов переведення галузі меліорацій на засади інноваційного розвитку.

Вирішення проблеми залучення інновацій в галузь меліорацій ґрунтів, які виникли через дезорганізацію правового управління ґрунтово-земельними ресурсами в умовах посилення природних і антропогенних навантажень, глобальних змін клімату, порушення структурно-ландшафтною організації території і технологічних вимог в системі збалансованого землекористування набуває зростаючої актуальності, перспективності та суспільної затребуваності. [8].

Викладення основного матеріалу. У ґрунтовому покриву України переважають (більше 60%) чорноземи і чорноземні ґрунти. Решта – це землі, ефективного використання яких без проведення відповідних меліоративних заходів унеможливлено. [2]

Головна особливість природно-кліматичних умов України полягає в тому, що близько 75% території розташовано в посушливих (північній, Південній і Сухий Степ) та недостатньо зволжених (більша частина Лісостепу) умовах.

Найбільш радикальним і дієвим заходом підвищення врожайності культур і ефективності землеробства в недостатньо зволжених або посушливих умовах є зрошення. Площі зрошувальних ґрунтів України становлять 2193,9 тис. га. Зрошення ускладнило структуру ґрунтового покриву в усіх зонах і підзонах завдяки появі іригаційно-гідроморфних, засоленних, осолонцованих і поверхнево-оглеєних ґрунтів, що вимагає диференційованого підходу як до розвитку зрошення так і до проведення агро меліоративних заходів. [1]

Ґрунтовий покрив має бути в центрі уваги при оцінюванні придатності певного земельного масиву до зрошення, оскільки ґрунт є безпосереднім об'єктом зрошення. Серед зрошуваних земель налічується близько 350 тис. га засоленних, з них 70-100 тис. га вториннозасоленних ґрунтів, які потребують заходів з попередження й боротьби з засоленням ґрунтів (будівництво дренажу, промивання засоленних ґрунтів, підбір солестійких культур та сортів),

хімічна меліорація ґрунтів. [2]

Площа солонцованих ґрунтів в Україні становить 2,8 млн. га, які в більшості потребують хімічних меліорацій (внесення гіпсу чи інших кальцієвмісних меліорантів, меліоративної плантажної оранки).

Різна комбінація факторів гідроморфного ґрунтоутворення в регіонах гумідної зони України (Полісся, Західний Лісостеп, Передкарпаття, Закарпаття) зумовлює поширення численних різновидів гідроморфних ґрунтів, кожний з яких характеризується відповідним ступенем оглеєння, потужністю органічних (торфового, оторфованого, гумусованого) горизонтів, диференціацією профілю, характером водно-мінерального живлення, вмістом солей, карбонатністю, гранулометричним і літологічним складом тощо.

В Україні налічується близько 4,5 млн. га надмірно зволжених ґрунтів (болотних, заболочених, підтоплених), які потребують осушувальних (дренажних) меліорацій. Загальна площа осушених земель в Україні доведена до 3 млн. 70 тис. га.

Меліоративне землеробство ведеться на площі осушення – 2 600 тис. га.

Важливою проблемою є використання специфічних і різноманітних за своєю генетичною природою торфово-болотних комплексів. Вони займають в Україні загальну площу 1 млн. 400 тис. га, в т.ч. сільськогосподарських угідь 988 тис. га [1].

Широкомасштабне інтенсивне сільськогосподарське використання осушених торфових земель спричиняє поступове суттєве порушення екологічної рівноваги і завдає відчутної шкоди довкіллю.

Доцільно узаконити низку важливих критеріїв та нормативів для вибору напряму раціонального землекористування на осушених органічних ґрунтах, щодо відведення окремих торфовищ під торфовидобуток.

Необхідно установити мінімальну глибину торфовища промислово-видобувного значення на рівні 100 см, тому під торфовидобуток слід відводити торфовища з максимальним потужним торфовим покладом. [1]

Необхідно узаконити оцінювання якості видобувного торфу, торфової продукції, торфових земель і торфо-болотних ландшафтних комплексів залежно від їхнього цільового призначення та використання.

Окремою проблемою використання торфово-земельного ресурсу сільськогосподарського фонду доцільно відвести під торфовидобуток для виробництва добрив, ґрунтових субстратів і паливних брикетів. Частину, яка

деградувала, втратила родючість і непридатна для вирощування сільськогосподарських культур доцільно ренатуралізувати, штучно створивши різноманітні біогеоценотичні чи водноболотні ландшафтні конструкції, що адаптовані до даного типу земельної території.

Більшу частину осушених торфовищ, заради їх збереження, необхідно використовувати під високопродуктивні сіяні лучнопасовищні і рідше під лучно-польові кормові угіддя.

В Україні ґрунти із підвищеною кислотністю та оглеєністю широко розповсюджені в зоні Полісся, Західного Лісостепу та буроземно-лісовій області Карпат. Вони займають близько 1,4 млн. га орних земель.

Реакція ґрунтового розчину має значний вплив на ріст і розвиток сільськогосподарських культур, життя ґрунтових мікроорганізмів, а також на швидкість і напрямок хімічних і біологічних процесів, що відбуваються в ґрунтах. Недобір врожаю основних культур через негативний вплив кислотності ґрунту щороку становить біля 1 млн. 350 тис. т зернових одиниць. [6]

Періодичне вапнування на фоні регулярно науково обґрунтованого внесення добрив не лише покращує фізико-хімічні властивості кислих ґрунтів, а й забезпечує підвищення ефективності мінеральних добрив, біологічної активності ґрунтів, стійкості сільськогосподарських культур до хвороб, покращує процеси гумусонакопичення.

Тому хімічні меліорації у зоні поширення кислих ґрунтів є важливим та необхідним заходом для забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва і збереження родючості ґрунтів гумідної зони.

Характерною особливістю еродованих ґрунтів є мала потужність родючого шару, пов'язана з руйнуванням тимчасовими водними (водна ерозія) чи вітровими (вітрова ерозія) потоками.

Загальна площа еродованих сільськогосподарських угідь в Україні становить 13,9 млн. га (33,2% від загальної площі сільськогосподарських угідь), з яких 12,6 млн. га – рілля. Географічно еродовані ґрунти зосереджені в південно-східних, південно-західних регіонах країни та лісостепових областях.

Ерозія знижує агрономічну цінність ґрунтів та їх продуктивну здатність, що призводить до суттєвої втрати продукції землеробства. Щорічні втрати продукції землеробства від ерозії перевищують 9-12 млн. тонн зернових одиниць, що обумовлено відповідними еколого-економічними збитками. [1]

Необхідність захисту ґрунтів від ерозії обґрунтовується науковими дослідженнями і подана в законодавчих актах та постановках уряду. Розробка протиерозійних заходів ґрунтується на інформації, що має різне походження, проте для вирішення проблеми боротьби з ерозією потрібна єдина інформація про розвиток ерозійних процесів та їх потенційну небезпеку. [11]

Комплексне застосування традиційних протиерозійних заходів (організаційно-господарські, лісо-меліоративні, агротехнічні, гідротехнічні та ін.) у поєднанні з сучасними підходами дозволить сформувати екологічно стійкі ґрунтоохоронні агроландшафти і агрогеосистеми в ерозійно-небезпечних регіонах.

Порушені землі – землі, які зазнали порушень ґрунтового покриву через виробничу діяльність людини чи дію природних явищ та втратили вихідну господарську цінність. Утворення різних типів порушених земель пов'язано з постгірничим видобутком, способами їх меліорації та напрямками подальшого використання. За формою, морфологічною характеристикою рельєфу та можливим напрямком використання, порушені землі поділяються на групи: землі порушені відкритими гірничими розробками; землі порушені під час підземних гірничих робіт; землі, які порушені під час будівництва лінійних споруд; землі, порушені під час складування промислових, будівельних і комунально-побутових відходів. [7]

Під час відновлення порушених земель на стадії технічного етапу рекультивації утворюються рекультивовані ґрунти. Вони зосереджені у всіх природно-кліматичних зонах і становлять менше одного відсотка від загальної площі України. Особливостями морфології рекультивованих ґрунтів на відміну від непорушених є скороченість ґрунтового профілю, слабка виразність генетичних горизонтів та знижена на 50-70% продуктивність порівняно з зональними ґрунтами. [2]

Для багатьох країн, де землеробські технології характеризуються високим механічним навантаженням на ґрунт і домінуванням інтенсивного обробітку, ґрунтам властива фізична деградація, яка суттєво погіршує агрономічні властивості ґрунтів і, крім того, призводить до екологічних й економічно несприятливих наслідків (забруднення водойм, річок, сільськогосподарської продукції, зниження врожайів).

Головною причиною виникнення фізичної деградації у ґрунтах є недооцінка реальної загрози цього явища, відсутність дійових механізмів виконання законів про охорону ґрунтів, незбалансоване і науково необґрунтоване зем-

лекористування.

За загрозою переущільнення ґрунтів під час обробітку в Україні виділено 17,2 млн. га, що мають високий ступінь загрози; 4,7 млн. га – надто високий; 3,7 млн. га – слабкий; 2,8 млн. га – помірний і тільки для 0,8 млн. га загроза відсутня. На переущільненому ґрунті зменшується польова схожість насіння, спостерігається зрідження посівів, відставання у рості і розвитку рослин протягом вегетації, що призводить до суттєвого зниження врожайності сільськогосподарських культур. [5]

Ефективною технологією подолання фізичної деградації ґрунтів є мінімізація технологій вирощування культур, яка має включати обов'язкове використання маршрутного руху всіх машинно-тракторних засобів по полях, виключити зайві їх проходи при вирощуванні культур, проведення збирально-тракторних робіт, внесені органічних і мінеральних добрив. Особливої уваги заслуговують точні і нульові технології, проти яких є ефективність яких є очевидною. [5]

Надмірна концентрація промислового виробництва і висока урбанізація території України призвела до утворення зони техногенно забруднених земель та регіонів з техногенно геохімічними аномаліями, найбільші площі яких зосереджені в Донецькій, Запорізькій, Київській та інших областях. Небезпечними групами техногенно забруднених ґрунтів є: забруднення сміттям, викидами, відвалами, відстійниками, породами, сполуками важких металів, пестицидами, радіоактивними речовинами. В Україні загальна площа техногенно забруднених ґрунтів важкими металами з категорією забруднення «небезпечна» і «надзвичайно небезпечна» становить 1 552,0 тис. га. [2]

Забруднення ґрунтів сільськогосподарського використання важкими металами призводить до зменшення активності мікрофлори ґрунту, врожаю та підвищення вмісту важких металів у рослинній і тваринній продукції.

Суттєву частку в техногенне забруднення ґрунтів вносить автотранспорт. Площа придорожніх смуг, ґрунти яких мають небезпечну категорію забруднення, досягає 25,8 тис. га. [1]

Забруднення ґрунтів відбувається через аварійні ситуації у нафтогазовій промисловості, кількість яких в Україні перевищує 1,5 тис. га на рік.

Забруднення ґрунтів нітратами, нерідко і фосфатами спостерігається за надмірного використання мінеральних добрив.

Поліпшення екологічної ситуації на техногенно забруднених ґрунтах шляхом регламентації землевпорядкування і проведення від-

повідних меліорацій потребує вирішення цілого спектру питань методичного, технологічного і правового характеру. [4]

Істотного радіонуклідного забруднення в Україні зазнали ґрунти і ґрунтовий покрив внаслідок Чорнобильської катастрофи. Після диференційованого визначення вмісту радіонуклідів у ґрунтах був прийнятий Закон України від 27.02.1991 р. №791а-ХП «Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». [10].

Особливістю законотворчої практики в Україні є численні природоохоронні закони, відомчі постанови, але реалізація їх відбувається надто повільно. Так, в Земельному Кодексі України приблизно половина статей не виконана повністю, або виконана лише частково. Це стосується статей, присвячених організації моніторингу, опрацювання кадастру, нормативів якісного стану ґрунтів, деградації і взагалі нормативів землекористування та інших. У Земельному кодексі повноваженнями контролювати стан земельних ресурсів наділено аж три органи виконавчої влади, але землекористувачі фактично не застосовують ґрунтоохоронні технології. Як відомо, агрохолдинги стають все більш важливими в аграрній діяльності країни, але про їх діяльність в Земельному кодексі не йдеться.

У законах України «Про охорону земель» і «Про державний контроль за використанням та охороною земель», в яких викладена правова основа раціонального та екологічно безпечного використання земельних ресурсів, у тому числі завдання державного контролю та його основні принципи, зокрема повноваження різних органів управління, а також фінансування цієї діяльності. В одному з цих документів передбачена розробка двох програм – охорона земель і охорона родючості ґрунтів, однак до цього часу програми не розроблені. [4]

Не виконується постанова про сівозмінні і співвідношення в них окремих культур, що включає рекомендації про типи сівозмін залежно від природних особливостей і господарської спеціалізації і вкрай необхідну. Невиконаними є Концепції, Стратегії, Програми, наприклад, розвитку села до 2015 року, а тепер і до 2025 року, в яких згадувалися і природоохоронні заходи.

У Концепції збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року передбачено зменшення площі орних земель до 37-41% території країни, шляхом виведення із ріллі схилів крутизною понад 3⁰, однак в Україні продовжують розорювати такі схили і

їх площі досягли 2,5 млн. га. Незважаючи на постанову продовжують розорювати навіть землі на схилах понад 5° і таких земель 1,25 млн. га. [5]

В Україні розроблено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.2011, №577) на виконання завдання щодо формування збалансованої системи природокористування, екологізації технологій у сільському господарстві, збереження системи природокористування, екологізації технологій у сільському господарстві, збереження біо- та ландшафтного різноманіття. Дія плану завершилася, але система не стала збалансованою.

Одним із напрямів реалізації положень і вимог установлених нормативно-правовими актами у сфері меліорації земель є розробка нормативно-методичної бази в цій сфері. Функції формування та розроблення нормативних документів різних рівнів покладено на технічні комітети стандартизації. В Україні розробляються національні нормативні документи ТК 142 «Ґрунтознавство» та ТК145 «Меліорація і водне господарство». Розроблено основоположенні організаційно-методичні стандарти; стандарти, що регламентують процеси та проведення відповідних робіт; стандарти та методи контролювання. Станом на 1.01.2015 р. в сфері меліорації земель (ґрунтів) ТК 142 «Ґрунтознавство» розроблено комплекс національних стандартів стосовно порядку проведення: хімічної меліорації ґрунтів ґрунтово-сольової зйомки земель, меліоративної плантажної оранки; щодо оцінювання якості проведення меліоративної плантажної оранки, порядку внесення хімічних меліорантів, показників і параметрів ґрунтово-меліоративного стану зрошуваних земель, критеріїв та показ-

ників оцінювання еколого-агроекологічного стану зрошуваних земель, а також комплекс стандартів на методи визначення іонів у водній витяжці. ТК 145 «Меліорація і водне господарство» розроблено комплекси стандартів під загальною назвою «Захист довкілля. Моніторинг меліорованих земель» та «Мікрозрошення». [2]

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Для досягнення єдності та ефективності впровадження нормативних документів різних рівнів необхідно розробити та затвердити переліки документів, зокрема стандартів, які у разі добровільного застосування є доказом відповідності вимогам чинного законодавства з питань проведення меліорації земель, їхнього використання і моніторингу.

Необхідним і важливим кроком до розвитку нормативно-методичного забезпечення у напрямку меліорації ґрунтів є розроблення нормативно-екологічно безпечного зрошення й осушення з урахуванням еколого-меліоративного стану угідь, якості зрошувальної води, біологічної потреби культур та ризику розвитку процесів деградації ґрунтів.

Поряд з існуванням численних законів, необхідно прийняти вже розроблені проекти законів «Про ґрунти та їх родючість» [9], «Про моніторинг ґрунтів». «Про виведення деградованих і малопродуктивних земель під консервацію», «Про страхування ґрунтів». Потребує доопрацювання Закон України «Про оренду земель», який необхідно доповнити в напрямку ґрунтоохоронних зобов'язань з боку орендарів, збільшити мінімальні строки оренди та вдосконалити економічні механізми стимулювання сталого використання і управління земельними ресурсами, в тому числі їх охорони від деградації. [4]

Література:

1. Балюк С. А., Медведєв В. В. Стратегія збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України. К., Аграрна наука, 2012. 240с.
2. Балюк С. А., Ромащенко І. М., Трускавецький Р. С. Меліорація ґрунтів (систематики, перспективи, інновації). Херсон, 2015. 668 с.
3. Балюк С. А., Трускавецький Р. С. Ґрунтознавство в Україні: досягнення, пріоритети та перспективи. Аграрна наука, 2021. К., №12. 18-27 с.
4. Гавриш Н. С. Використання, відтворення та охорона ґрунтів в Україні: теоретико-правові аспекти. – Одеса «Юридична література», 2016. 396 с.
5. Медведєв В. В. Інформаційне забезпечення використання ґрунтів: здобутки і висновки з іноземного досвіду. Харків, 2016. 296 с.
6. Національна доповідь «Про стан родючості ґрунтів України». К., 2010. 111с.
7. ДСТУ 7906:2015 Захист довкілля. Придатність розкритих та вміщувальних гірських порід для біологічної рекультивациі земель, 2015 р.
8. Позняк С. П., Гавриш Н. С. Соціальне ґрунтознавство. Львів, 2021. 240с.
9. Про ґрунти та їх родючість: проект Закону України від 7 листопада 2011 року.[електронний ресурс]. Режим доступу:<http://issar.com.ua/downloads/docs/proekt%20zakonu.pdf>
10. Про правовий режим територій, які зазнали впливу радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. №791 XII // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 16. ст. 198.
11. Ямелинець Т. С. Інформаційне ґрунтознавство. Монографія. Львів, 2021. 250 с.

References:

1. Balyuk S. A., Medvedev V. V. Strategy of balanced use, reproduction and management of soil resources of Ukraine. K., Agricultural science, 2012. -240p.
2. Balyuk S. A., Romaschenko I. M., Truskavetskyi R. S. Soil reclamation (systematics, perspectives, innovations). Kherson, 2015. – 668 p.
3. Balyuk S. A., Truskavetskyi R. S. Soil science in Ukraine: achievements, priorities and prospects. Agrarian science, 2021. K., No. 12. 18-27 p.
4. Havrysh N. S. Use, reproduction and protection of soils in Ukraine: theoretical and legal aspects. - Odesa "Legal literature", 2016. - 396 p.
5. Medvedev V. V. Information provision of soil use: achievements and conclusions from foreign experience. Kharkiv, 2016. – 296 p.
6. National report "On the state of soil fertility of Ukraine". K., 2010. – 111p.
7. DSTU 7906:2015 Environmental protection. Suitability of overburden and host rocks for biological land reclamation, 2015.
8. Pozniak S.P., Gavrish N.S. Social soil science. Lviv, 2021. – 240 p.
9. On soils and their fertility: the draft Law of Ukraine dated November 7, 2011. [electronic resource]. Access mode: [http://issar.com.ua \(downloads\) docs/proekt % dozakonu.pdf](http://issar.com.ua/downloads/docs/proekt%20zakonu.pdf).
10. On the legal regime of territories that were affected by radioactive contamination as a result of the Chernobyl disaster: Law of Ukraine dated February 27, 1991 No. 791 XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR. - 1991. No. 16. - Art. 198.
11. Jamelinets T. S. Informational soil science. Monograph. Lviv, 2021. – 250 p.

Abstract:

Natalia HAVRYSH, Stepan POZNIAK. LEGAL PROVISION OF SOIL (LAND) MELIORATION IN UKRAINE

Melioration is a powerful factor affecting the soil and soil cover, which changes the direction, periodicity and speed of soil processes and regimes, and leads to a gradual transformation of soils. The evolution of soils under the influence of various types of land reclamation is characterized by varying degrees of changes in chemical, physico-chemical, and agrophysical properties, and in the case of the complex application of various types of land reclamation, high agricultural culture acquires a positive direction, improving soil properties. In the case of a violation of the comprehensive implementation of meliorational effects and agrotechnical measures for the cultivation of agricultural crops, low resource provision, a negative balance of organic substances and an imbalance of macro- and microelements can be formed in the soil. Another determining factor in the change in the purpose of melioration effects on the soil is the transition to the ecological imperative of the agrosphere. This direction is the strategic goal of land reclamation in the foreseeable future, which is of great importance for Ukraine, as the world's leading agrarian state. Solving the problem of investments in the field of soil melioration, which arose due to the disorganization of the legal management of soil and land resources in the conditions of increased natural and anthropogenic loads, global climate changes, violation of the structural and landscape organization of the territory and technical requirements in the system of balanced land use, is gaining increasing relevance, perspective and public demand. A feature of law-making practice in Ukraine are numerous environmental laws and departmental regulations, but their implementation is too slow. One of the areas of implementation of the provisions and requirements established by regulatory legal acts in the field of soil reclamation is the development of a regulatory and methodological framework in this field. To ensure the unity and effectiveness of the implementation of regulatory documents at different levels, it is necessary to develop and approve lists of documents, in particular standards, which, in the case of voluntary application, are proof of compliance with the requirements of the current legislation on land reclamation, their use and monitoring. Along with the existence of existing laws, it is necessary to adopt already developed draft laws "On soils and their fertility", "On soil monitoring", "On the removal of degraded and unproductive lands for conservation", "On soil insurance". The Law of Ukraine "On Land Leasing" needs to be revised, which needs to be supplemented in the direction of soil protection obligations on the part of tenants by increasing the minimum lease terms and improving the economic mechanism for stimulating the sustainable use and management of land resources, including their protection from degradation.

Keywords: soils, melioration, soil protection, legal support.

Надійшла 20.03. 2024р.